

Beslutningsforslag nr. B 29. Fremsat den 6. december 1988 af Jens Thoft (SF), Birgitte Husmark (SF), Hanne Thanning Jacobsen (SF), Bjørn Poulsen (SF), Ebba Strange (SF) og Pelle Voigt (SF)

Forslag til folketingsbeslutning

om dansk udtræden af NATO's atomplanlægningsgruppe og dennes undergrupper

Folketinget pålægger regeringen at meddele vore allierede i NATO, at Danmark snarest ønsker at udtræde af NATO's atomplanlægningsgruppe og dennes undergrupper. Regeringen bemyndiges samtidig til at træffe de nødvendige foranstaltninger til at realisere dette ønske.

F. t. beslutn. vedr. NATO's atomplanlægningsgruppe

*Bemærkninger til forslaget**Hvem er med i NATO's atomplanlægningsgruppe?*

Danmark er aktiv deltager i NATO's atomplanlægningsgruppe (NPG/Nuclear Planning Group) og har været det siden dens oprettelse. Selv om Danmark i praksis først deltog i NPG-møderne under VKR-regeringen, var Danmark aktiv deltager i forarbejdet med NPG's oprettelse.

Danmark blev således tidligere medlem end f.eks. Norge og Portugal. I dag er Island og Luxembourg fortsat ikke egentlige medlemmer af NPG, men deltager med observatørstatus. Spanien og Frankrig er ikke med i NATO's integrerede struktur. Dette betyder, at Frankrig ikke deltager i NPG, hvorimod Spanien deltager som observatør.

Der er mange måder at deltage i NATO på set i relation til arbejdet i NPG. De enkelte lande er da heller ikke blevet medlemmer på samme tid. Således har Danmark været med fra starten, mens Portugal og Norge først tilsluttede sig senere. I dag er 4 lande fortsat ikke medlem af NPG.

Udtræden af NPG er sket to gange tidligere i alliancens historie. I forbindelse med konflikten mellem Grækenland og Tyrkiet i midten af 1970'erne udtrådte Grækenland af NPG for – nogle få år senere – at vende tilbage. Under den portugisiske »nellikerevolution« i 1974 blev Portugal udelukket fra at deltage i gruppens møder. Også Portugal er senere genindtrådt.

Lidt skematisk og forenklet kan NATO-landenes forskellige tilknytning til NPG vises således:

	Med i det integrerede militære fællesskab	Fuldt medlem af NPG	Observatør på NPG-møderne
Frankrig	nej	nej	nej
Spanien	nej	nej	(ja, i realiteten, om end det strider mod løfterne til befolkningen forud for folkeafstemningen om NATO)
Luxembourg	ja	nej	ja
Island	nej	nej	ja
Øvrige NATO-lande	ja	ja	nej

Baggrunden for oprettelsen af atomplanlægningsgruppen

I 1957 tilbød USA de europæiske NATO-lande at blive udrustet med og øvet i brugen af de atomvåben, USA allerede dengang havde stationeret i Europa. USA krævede dog at beholde kontrollen med brugen af våbnene. Som bekendt sagde Danmark – efter nogen tøven – nej tak til at få stationeret atomvåben, hvorimod Danmark tog imod tilbudet om at uddanne dele af personellet i brugen heraf. Kort efter oprettedes den dansk-tyske enhedskommando, og dermed fik Danmark reelt atomvåben ind ad bagdøren, idet

der allerede dengang befandt sig amerikanske atomvåben udstationeret i enhedskommandoens område.

Som følge af den atombevæbning, der blev resultat af det amerikanske tilbud i 1957, måtte NATO's militære planlæggere indkalkulere en række atomvåben, som nu indgik i NATO-styrkernes udrustning. Men det var fortsat USA, der havde det sidste ord for så vidt angik anvendelsen, ligesom det var USA, der reelt fastlagde den strategi, hvorefter våbnene kunne anvendes.

Denne situation følte uholdbar for nogle af de europæiske allierede, som krævede medbestemmelse. Den vesttyske regering med Franz Josef Strauss som

forsvarsminister stillede endda direkte krav om at få en finger med på aftrækkeren. De krævede »nuclear sharing«.

Der blev drøftet mange løsninger på dette problem med at deles om atomvåbnene. Den multilaterale atomslagstyrke var et af de mange forslag. Men ikke-spredningsaftalen og Brandtregeringen i Vesttyskland ændrede situationen, så man nu koncentrerede sig om »nuclear consultation«. På denne baggrund oprettedes NPG som det forum, hvori den atomare planlægning og konsultation skulle foregå.

På det første NPG-møde i Washington i april 1967 fastslog den amerikanske forsvarsminister McNamara, at NPG skulle inddrage de europæiske lande i hele processen om atomvåbnene startende med analysen af selve truslen. Herfra skulle NPG fortsætte med at drøfte de forskningsprogrammer m.v., der var nødvendige for at sikre, at atomvåben kunne blive udviklet til effektivt at imødegå denne trussel. Endvidere skulle NPG drøfte størrelsen og opbygningen af de atomare styrker, hvilken strategi der skal lægges til grund for brugen heraf, de taktiske og operative planer samt sidst, men ikke mindst overvejelser om, under hvilke konkrete omstændigheder man skulle tage atomvåben i anvendelse.

Atomplanlægningsgruppens praktiske arbejde

USA forpligtede sig til at konsultere de europæiske allierede i spørgsmålet om anvendelse af atomvåben i NATO-området, men kun hvis tiden og omstændighederne i øvrigt tillod det. Ligeledes fastholdt USA sin ret til at anvende atomvåbnene uden for NATO-området eller i øvrigt, når vitale amerikanske interesser var på spil.

Selv om der gennem NPG blev fastlagt konsultationsprocedurer, sikrede USA sig i praksis mulighed for at bruge de atomvåben, der var stationeret i Europa, uden at skulle spørge nogen. De mange amerikanske officerer i Europa, som fuldstændig dominerer ledelsesfunktionerne for de atomudrustede styrker, tjener nemlig to herrer: For det første chefen for Europakommandoen, for det andet – i deres egenkab af amerikanske officerer – USA's præsident. For at fuldkommengøre billedet er chefen for Europakommandoen altid amerikansk officer. Sådan!

Mens såvel sprænghovederne som affyringsramperne tidligere var amerikanske, tilhører stadig flere affyringsramper i dag værtslandet. Ad denne vej har de europæiske allierede i realiteten fået tilkæmpet sig en slags indirekte indflydelse på brugen af visse atomvåben.

Den atomare konsultation og planlægning foregår formelt ved halvårlige ministermøder. Det var et sådant ministermøde, der under valgkampen i foråret 1988 blev hasteflyttet fra Kolding til Bruxelles.

De daglige opgaver varetages af NATO-ambassadørerne, der mødes et par gange om måneden. Den egentlige atomare planlægning foregår i NPG's stabsgruppe, hvor Danmark også har 2 repræsentanter. Det er i stabsgruppen, at tingene lægges til rette for ministrenes efterfølgende beslutning. Skal Danmark derfor sige fra over for f.eks. moderniseringen af kortdistance- og slagmarksvåbnene, er det her, det skal ske. Men i praksis tier de danske repræsentanter og samtykker.

En vigtig del af arbejdet i de senere år i NPG har været at fastlægge retningslinjer for, hvornår og under hvilke omstændigheder atomvåbnene kan forventes taget i brug. Disse detaljerede retningslinjer er dels til brug for den militære øvelsesplanlægning, dels til brug i de »særlige situationer«, hvor såkaldte kortsluttede beslutningsprocesser forventes benyttet, fordi den »normale« politiske konsultationsprocedure tager for lang tid. (Anførselstegnene er her brugt for at tilkendegive, at de »særlige situationer« må forventes at være den eneste praktiske mulighed, der kan tænkes anvendt).

Den »normale« beslutningsproces, hvor regeringerne inddrages, tager mindst et døgn, fra anmodningen udgår fra slagmarken, og til en beslutning kan være truffet. Og i NPG erkender man, at det derfor »ikke er sikkert«, at den »normale« konsultationsprocedure kan nås.

Efter INF-aftalen har de atomare slagmarksvåben fået endnu større betydning. Disse våben, som er anbragt i meget fremskudte positioner, vil meget hurtigt enten skulle affyres eller også opgives. Det amerikanske forbehold, som kun forpligter USA til at konsultere de europæiske allierede, »når tiden og omstændighederne tillader det«, betyder derfor i praksis, at USA har forbeholdt sig eneretten til at træffe beslutning om, hvorvidt og hvornår disse atomvåben skal anvendes. Den såkaldte »normale« beslutningsproces bliver med sikkerhed aldrig taget i anvendelse.

Eksempler på, at atomplanlægningen strider mod den danske politik

NPG arbejder i bund og grund ud fra en politik, som er i modstrid med Folketingets flertal. Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste udsendte i foråret 1988 »Atomplanlægning og NATO-strategi«, som ifølge forordet skal »bringe lys over NPG-gruppen og dens arbejdsområde«. Heri hedder det:

»For at afskrækkelsen kan virke, må den indeholde to elementer: En tilstrækkelig *militær evne* og *politisk vilje* . . . Det er denne sammenkædning og de krav, der dermed stilles til våbnene og de politikere, der skal bruge dem, som NPG-gruppen især beskæftiger sig med. Den tilstrækkelige militære evne betyder, at NATO's politikere må råde over det minimum af atomvåben, der kan bruges i enhver forudsigelig situation. Våbnene må være af en sådan beskaffenhed, at de ikke begrænser politikernes handlefrihed. Politikerne skal kunne udvælge netop det våben, der f.eks. i størrelse og rækkevidde og rent tidsmæssigt passer til situationen. Den selektive brug betyder altså en velovervejede, begrænset og nøje tilpasset anvendelse af atomvåben . . . Samtidig må våbnet ikke lede til den misforståelse, at NATO ønsker at indlede en begrænset atomkrig. (Man vil altså forsøge at opnå samme virkning, som politiet opnår ved at affyre et varselsskud).«

Senere i samme pjece fremgår det, at det er »ønskeligt, at flere NATO-lande har atomvåben stationeret«, og at landene »stiller basefaciliteter og enheder til rådighed« for atomstyrkerne, da »det understreger NATO-solidariteten« og medvirker til at »dele byrden og risikoen ved den atomare evne«.

Det danske forbehold imod atomvåben indgår ikke i NPG's planlægning

I den offentlige debat om NPG har det været nævnt, at det var særlig vigtigt, at Danmark som medlem havde mulighed for at få indsigt i planerne og for at gøre sin indflydelse gældende.

Men ingen af argumenterne holder. For det første har end ikke Folketinget nogen som helst indsigt i planerne, der er tophemmelige, også for den del, der direkte angår dansk område. For det andet har de danske repræsentanter i NPG altså brugt deres plads

heri til at støtte denne politik, som strider imod såvel 30 års dansk atomvåbenpolitik som en lang række folketingsvedtagelser gennem de sidste 6 år.

Selv om der i Danmark er et flertal for at afvise såvel førstebrug af atomvåben som stationering af atomvåben på dansk område – også i krigstid – indgår dette ikke i NATO's planlægning.

Direkte adspurgt om, i hvilket omfang folketingsflertallets afvisning af atomvåben i Danmark også i krigstilfælde havde nogen indflydelse på NATO's forsvarsplanlægning, svarede lederen af Føhrungsschule der Bundeswehr en folketingsdelegation: »Hvorfor skulle vi planlægge, som om I ikke vil modtage atomvåben i krise og krig? I har jo siddet med ved bordet og deltaget i planlægningen og beslutningerne og har aldrig protesteret. Så hvorfor skulle vi planlægge ud fra andre retningslinjer end de i NATO vedtagne? De er også godkendt af de danske repræsentanter.« Og han *kunne* have tilføjet: »I over jer i brugen af atomvåben, jeres officerer lærer procedurerne for at tilkalde dem, og for resten er det en dansk officer, som fra Ravnstrupbunkeren har den operative kommando over de atomvåben, der ligger i Slesvig-Holsten, og hvor alle de jyske styrker skal kæmpe.«

Dansk deltagelse i NPG involverer os dybt i en politik, som er i direkte modstrid med den politik, som Folketingets flertal har givet udtryk for.

Brugen af atomvåben er en forbrydelse mod menneskeheden

Enhver fremstilling af, planlægning for brug af eller faktisk anvendelse af atomvåben er en forbrydelse mod menneskeheden. Danmark bør derfor ophøre med at deltage i NATO's atomplanlægningsgruppe, og de danske embedsmænd i NPG's stabsgruppe bør omgående kaldes hjem.